

LBDIS | We know
books

N A R I N E
A B G A R I A N
S I M O N

Traducere din rusă de
LUANA SCHIDU

HUMANITAS
fiction

Prolog

5

Medalionul

12

Parfumul

97

Șiragul de perle

174

Desenele

231

Marea

299

Ainanț Melania și-a pierdut soțul. Nu se poate spune că moartea lui a venit cu totul pe neașteptate, căci Simon era trecut bine de șaptezeci de ani – mai exact, avea șaptezeci și nouă. Dar a stârnit mare tristețe: soțul Melaniei era o companie veselă și toată lumea îl îndrăgea. Trăia înlesnit și fără să-și refuze nimic, nu era strâns la pungă, mânca de-ai fi zis că-i ultima dată, bea de parcă a doua zi s-ar fi instaurat prohibiția și consumul de alcool ar fi urmat să fie pedepsit cu moartea. De aceea, Simon își lua micul-dejun cu vin (ca să-i dea imbold), la prânz bea tutovka¹ (contra arsurilor), și cina cu rachiu de coarne (ca să doarmă bine). În ciuda obiceiurilor puritane care domneau în Berd², nu-și refuza mici amantlăcuri. Iubea femeile – până la istovire și uitare de sine –, se lăsa fermecat cu entuziasm, era gelos și le idolatriza, iar la sfârșitul relației le dăruia câte-o podoabă ieftină, dar frumoasă. „Trebuie să te desparti în așa fel încât muierea, când se întâlnește cu tine pe stradă, să nu te pârjolească cu un

1. Băutură alcoolică tare, făcută de obicei din dudge, tradițională la popoarele din Transcaucazia. (N. tr.)

2. Oraș în provincia Tavuş din Armenia. (N. a.)

LIBRIS | We know books
scuipat!“ își învăța el prietenii. Aceștia râdeau și, făcând aluzie la caracterul lui iubăreț, îl numeau în glumă *djantleman*, de la cuvântul *djan* – sufletul meu.

În tinerețe, Melania îi făcea bărbatului ei scene de gelozie, dar cu anii a învățat să închidă ochii la aventurile lui. Și totuși, câteodată, ca să nu și-o ia în cap, mai trăgea câte-un scandal cu cești și farfurii sparte, pe care le punea deoparte dinainte, pe măsură ce se ciobeau și trebuiau aruncate. Simon stătea și se uita cu nedisimulată admirație la nevastă-sa cum umblă val-vârtej prin casă și dă cu vesela de podea.

— Ca să vezi! comenta el, măturând apoi cioburile.

În timp ce el făcea curat, Melania fuma pe verandă, scuturând scrumul în pantofii de ocazie ai soțului. Trăiau, adică, în pace și bună înțelegere.

Simon a murit cu o zi înainte să împlinească șaptezeci și nouă de ani, absolut sănătos și în putere. După ce a luat o cină sățioasă și a dat de dușcă un păhăruț de rachiu contra insomniei, el a adormit la ora obișnuită, dar dimineața n-a izbutit să se dea jos din pat. Medicii de la Salvarea chemată în grabă l-au diagnosticat cu apoplexie, dar n-au mai ajuns cu el la spital – Simon a murit când mașina ieșea din curte. A fost înapoiat familiei în dimineața zilei următoare, îmbrăcat în costum de lână și cămașă albă ca zăpada, bărbierit cu grijă și pieptănat cu o cărare exact pe mijlocul capului. Un răposat atât de elegant – nu te-ai fi rușinat să-l pui în sicriu și să-l prezinți societății, dacă n-ar fi fost urechile purpurii cu o tentă sinilie care-i stricau înfățișarea respectabilă. Tânărul medic legist, anticipând întrebările rudelor, a lămurit că așa se întâmplă cu oamenii care mor de apoplexie.

— Păi și noi ce ne facem? s-a smiorcăit Melania.

— Îl îngropați, a aruncat scurt legistul, căruia în mod limpede numai de sentimentalisme nu-i ardea.

Melania s-a gândit îndelung cum să-i dea răposatului o înfățișare cuviincioasă. Sugestia nurorii mai mari de a-i da cu fond de ten pe urechi a respins-o cu mânie – n-am de gând să fac o *maimuna*¹ din bărbatu-meu! Pe mezină, care a propus să i le lege cu o năframă, a dat-o afară, făcând-o nerușinată. Pe cea mijlocie n-a lăsat-o nici să deschidă gura – oricum n-avea să spună ceva cu noimă. În cele din urmă, nevenindu-i nimic în minte, s-a bazat pe tactul vecinilor și a hotărât să lase totul așa cum este. Le-a dat îndrumări nurorilor pentru masa de praznic, s-a îmbrăcat în haine întunecate și ostentativ modeste și s-a așezat la căpătâiul coșciugului, cu gând să petreacă două zile într-o tăcere îndurerată.

Dar nădejdea în tactul vecinilor nu s-a împlinit. La vederea răposatului, uitând de condoleanțe, mai întâi se interesau de ce are urechile așa de albastre. Melania era nevoită să-și întrerupă tăcerea și să le răspundă pe îndelete. Bărbații țâțâiau nevenindu-le să creadă, femeile propuneau numaidecât să se facă totuși ceva.

— Păi ce-i de făcut? ofta Melania.

— Ceva, orice! insistau femeile, întrecându-se în propuneri stupide precum: să-i acopere urechile cu frunze de pătlagină, să-i deseneze cu iod o plasă², să i le lipească cum s-o putea cu aluat dospit, de preferat rece, să fie mai

1. Maimuță (farsi). (N. a.)

2. Aluzie la o metodă terapeutică folosită în Rusia și în țările vecine, constând în desenarea cu iod pe piele a unei mici rețele de linii. Se crede că vindecă diferite afecțiuni, precum răceala, tusea, vânătăile, varicele, durerile musculare și articulare etc. (N. tr.)

zdravăn. Ca răspuns, bărbații își învârteau degetul la tâmplă, întrebând sarcastic cum poți în general să ajuți pe cineva care nu mai poate fi ajutat nicicum. Citatul din *Idiotul* despre frumusețea menită să salveze lumea, pomenit fără băgare de seamă de profesoara de literatură Ofelia Ambarțumovna, a provocat în tabăra bărbaților râsete nereverențioase și concluzia cât se poate de judicioasă că frumusețea nu-ntoarce mortul de la groapă. „Dar o să fie plăcut să-l privim!” nu s-a lăsat tabăra femeilor. Spiritele s-au tot încins, transformând ceremonia priveghiului într-o încăierare. Tonul de jale al evenimentului a fost restabilit de proaspăta văduvă. Ridicându-se de la locul ei și îndreptându-se cu pas solemn spre bufet, ea l-a deschis cu un scârțâit, a scos de acolo o supieră grea și a izbit-o de podea cu tâlc. Femeile, amintindu-și pe dată pentru ce veniseră, au început să bocească la unison, iar bărbații au ieșit în curte la o țigară. Mulțumită de efectul obținut, Melania s-a așezat din nou la căpătâiul coșciugului.

Încetul cu încetul au început să apară fostele amoruri ale lui Simon, gătite ca pentru slujba de Paști. Prima s-a înființat Sev-Mușeganț Sofia, într-o jachetă tricotată de culoarea untului topit și cu un șirag de perle false în jurul gâtului ridat. În urma ei venea Tevosanț Eliza. Fiii Elizei erau plecați de mult la Fresno, așa că ea și-a făcut apariția îmbrăcată numai cu haine americane: rochie, pantofi, până și poșeta și rujul roz fanat – și acelea erau din străinătate, lucru pe care a avut grijă să-l anunțe în timp ce se așeza de-a dreapta văduvei. Melania a strâmbat din nas și s-a încruntat – parfumul Elizei era insuportabil de dulceag. „Am scăpat cam mult parfum, da” a șoptit vinovat aceasta, asigurând-o că nu va trebui să-l

suporte multă vreme – parfumul, ca și toate celelalte, nu era american, așa că avea să se ducă repede. Din îndepărtatul Ecimiadzin a sosit Bocikanț Susanna și a revoltat pe loc publicul cu limbajul ei literar, sprâncenele pensate fin, arrogant ridicate, și buzele subțiri, care se strâneau des într-o cută. I s-a amintit imediat, cu satisfacție răutăcioasă, de maică-sa, oloagă și analfabetă, și de zdrențarosul de taică-su. Susanna și-a coborât sprâncenele la locul lor și, slăbind strânsoarea buzelor, a trecut la dialect, ceea ce i-a adus pe dată o atitudine binevoitoare din partea asistenței. Ultima a venit Văduva Silvia, care-și măritase cu succes fica în Rusia. În ciuda căldurii de noiembrie, ea purta o haină din blană de vulpe argintie și pălărie de fetru. Stând cu spatele la fereastră (ca lumina zilei să nu-i poposească pe „fața căzută“, ci să sublinieze luxul veșmintelor), a citit versuri triste despre despărțire, făcând pauze lungi, cu multe înțelesuri.

Poezia a fost ultima picătură. Smucindu-i fără jenă haina de blană când a trecut pe lângă ea, Melania s-a dus în camera ei, s-a schimbat într-o bluză de voal și o fustă lungă, care-i scotea în evidență silueta tot mai subțire, și și-a prins părul cu pieptănul de baga al bunicii. A rezistat ispitei de a-și pune în coc și andreele de fildeș. În schimb s-a pudrat și s-a dat cu ruj – n-avea să stea ca o vidră șleampătă între coșofenele astea împopoțonate! Când s-a întors, oamenii se răriseră simțitor. Rămăseseră cei mai rezistenți: rudele, foștii colegi ai soțului său, iubitele (toate) și bătrâna oarbă Katinka, pesemne anume uitată de copiii ei.

Ea a fost cea care a propus să i se ungă urechile răposatului cu untură topită de rață. Că, vezi-Doamne, rău n-are ce să-i facă, dar poate o fi de vreun folos. Că doar

LIBRIS | We know books
doftoroaia Piruz tămăduia cu untură de rață nu numai vânătaile și juliturile, ci chiar și oasele rupte.

— N-o să-l îngropăm cu urechile albastre, fetițo! a murmurat Katinka ștergându-și lacrimile cu marginea șorțului.

Melania a dat să-i răspundă că răposatului îi e totuna ce culoare au urechile lui, dar, zărind cu coada ochiului o mișcare a sprâncenelor lui Bocikanț Susanna, s-a răzgândit – n-avea să-i dea motiv de satisfacție răutăcioasă.

— Aduceți untură de rață! a poruncit văduva.

— Important e să-i pui deasupra comprese cu ulei de camfor. Doftoroaia așa făcea! dădea instrucțiuni Katinka, îngrijindu-se să nu se toarne prea mult camfor. Altfel, a explicat ea, poa' să dea crampe.

— Păi nu-i el în pericol de crampe! i-a retezat-o nora Melaniei.

— De unde poți tu să știi? s-a stropșit bătrâna Katinka. Și, în general, în loc să dai din gură, mai bine ai aduce untura de rață la temperatura camerei!

— De ce anume la temperatura camerei? a vrut să știe Văduva Silvia, care-și făcea vânt cu o revistă: îi era insuportabil de cald în haină de blană și cu pălărie, dar refuza categoric să se dezbrace.

— Cum de ce? a fluturat din mâini Katinka. Ca să nu-i arzi pielea răposatului!

Schimbând priviri buimace cu nora Melaniei, Silvia a mormăit ceva neinteligibil, apoi a tăcut.

Când li s-a trezit conștiința copiilor Katinkăi și au venit în sfârșit după mama lor, capul lui Simon era împodobit cu niște căști mari fără fir, smulse cu scandal de la strănepotul mezin. Căștile fixau zdravăn compresele cu ulei de camfor. În ciuda situației stânjenitoare,

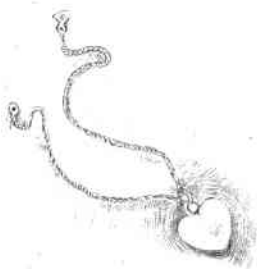
LIBRIS | We know books

răposatul arăta absolut împăcat, ba chiar fericit. În jurul sicriului stăteau văduva și fostele amoruri, sorbeau din vinul de casă și, înfierbântate fie de alcool, fie de înfățișarea lipsită de apărare a lui Simon, își făceau confidențe „despre viață”. Lăsându-și pe ceafă pălăria de fetru și dând la iveală capul aproape chel, Văduva Silvia se plângea de părul care i se tot rărea. Sofia, scoțându-și perlele false și trăgându-și gulerul puloverului pe gât, își arăta cicatricea urâtă care-i rămăsese după operația de tiroidă. Eliza mărturisea cu amărăciune că fiii ei, care voiau să-și deschidă propria afacere și se îngropaseră în credite, trăiau de pe-o zi pe alta și de aceea toate hainele ei erau luate nu de la vreun magazin elegant, ci de la second-hand, și-acolo la reduceri. Susanna se plângea și ea cu foc de soacra ei înfumurată de la oraș: „Cotoroașta bătrână îmi reproșează mie originea țărănească, dar ea zice „cașoletă” în loc de casoletă!”

— Unge-i urechile cu untură de rață, poate se îmbunează, a sfătuit-o Melania în răsetele generale.

Din când în când, una dintre femei mai arunca o privire sub căști și le comunica celorlalte că untura de rață nu dădea nici un rezultat.

— Că doar nu aveți vreo nădejde că o să dea? întreba Sofia și, ascultând cu plăcere asigurările că nimeni nu credea asta, mai turna câte o porție de vin în pahare.

Mirosul de mare era atât de pătrunzător, încât Văduva Silvia s-a trezit cu senzația că valurile se sparg chiar sub ferestrele ei. S-a întors pe o parte, și-a îndoit picioarele, acoperindu-se bine cu pătura, și a stat așa câteva minute, cu ochii deschiși, respirând adânc, cu tot pieptul. Fereștriuca, cedând în fața vântului sticlos de iarnă, se deschisese și lăsa să pătrundă în casă mirosul sărat al ravenei înghețate. Acesta gonea prin camere ca un câine mare și bezmetic, lovindu-se cu capul de tocurile ușilor, rămânând captiv pe sub sofa și fotolii, încurcându-se în draperiile grele, luptându-se cu franjuriile pernelor de pe pat. Silvia îi asculta zarva, zâmbind cu blândețe – e bine. Cu toate acestea, după scurt timp s-a ridicat, a dat fuga desculță, zgribulindu-se de frig, pășind mărunțel pe podeaua de scânduri, a închis bine fereștriuca, având grijă să nu se trântescă, împinsă de vânt, și să facă zgomot. S-a îmbrăcat, absorbind tăcerea. S-a apropiat în vârful picioarelor de camera ficei sale și a tras cu urechea, apoi a dat din cap mulțumită: dorm!

Era aproape șapte dimineața, noaptea se retrăgea fără chef, târându-și poalele întunecate ale veșmântului, dar

nici ziua nu se grăbea din cale-afară să vină, mărginin-du-se doar la a stinge leneș stelele și-așa nu prea strălucitoare și să alunge la orizont pătrarul palid al lunii. Era rece și neplăcut, ici-colo ciripeau fără tragere de inimă niște vrăbiuțe, apoi tăceau brusc, câinii de prin curți tăceau și ei, iar cocoșii, după ce își cucurigaseră pentru a treia oară salutul zilnic, se odihneau cu mulțumirea datoriei împlinite.

Văduva Silvia și-a amintit de cocoșul din copilăria ei și i-a scăpat un fornăit. Era atât de impetuos, că umplea de țipete întreaga bătătură. Odată, ca să-l mai potolească, bunicul l-a uns cu vaselină sub coadă. Cocoșul, fără să bănuiască nimic, a zburat pe zaplaz cu intenția de a cutremura iar curțile din jur cu un cucurigu triumfător, și-a umplut plămâni cu aer, dar a avut parte de un fiasco: neîntâmpinând nici o rezistență, aerul a ieșit liber prin dos, înăbușindu-i cântatul în fașă. După mai multe încercări nereușite de a țipa, cocoșul a alunecat de pe zaplaz și a pornit-o încet prin curte, înfoindu-și penele de pe ceafă, cu aripile-i pestrițe atârânănd. Întreaga lui înfățișare – ciocul întors într-o parte, privirea abătută, pasul nesigur – stătea mărturie despre o profundă nedumerire și o autentică zdruncinare. „Ce, așa o să fie de-acum?“ parcă se plângea el, abia murmurat. Silvia nu mai ținea minte ce s-a ales de el după aceea – fie îl tăiaseră, fie îl vânduseră, dar cântecul lui, deșert, triumfător, încă îi răsuna în urechi.

Binecuvântând apa cu o scurtă rugăciune și mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru noua zi, Văduva Silvia s-a spălat temeinic. Învățase acest ceremonial de la bunica ei, care avea un respect profund pentru tradițiile populare și le urma neabătut. La vremea ei, reușise chiar să-și

construiesc întreaga viață în jurul lor. De pildă, când vedea câinele ridicându-și capul și adulmecând neliniștit aerul, se grăbea să strângă rufele întinse la uscat, fără nici cea mai mică îndoială că o să plouă. Dacă-i poposeau ochii în gol pe un obiect oarecare, așternea pe dată o față de masă curată și, după ce controla proviziile din cămară, se apuca să macine cafea – doar nu e un secret pentru nimeni că privirea în gol înseamnă oaspeți neașteptați. Când cineva pleca la drum, îi puneă întotdeauna în bagaj o bocceluță cu un pumn de pământ din grădină, ca să se întoarcă acasă cu bine. Nu dădea niciodată usturoiul din mână în mână, fiindcă asta putea dăuna sănătății celui care i-l ceruse. Nu făcea curat seara, să nu deranjeze duhurile casei – credea sincer în ele și le lăsa mereu câte o tratație pe o farfurioară, de pildă caramele, neapărat cu ambalajul desfăcut, dar nu scos de tot, ușurându-le astfel treaba și în același timp respectând dorința duhurilor: dacă o să vrea, o să se servească – mai departe, e treaba lor.

Silvia, care în tinerețe privise cu ironie obiceiurile generației vârstnice, cu timpul începuse să creadă și ea în ele, ba chiar se trezea din când în când străduindu-se, asemenea bunicii, să facă toată treaba în casă până sâmbătă la amiază, lăsând libere seara și duminica următoare. Sau, amintindu-și că în popor se spune că luna nu e o zi bună pentru începuturi, se străduia să nu planifice nimic în această zi. Și începuse să-și semene grădina marțea – ziua cea mai benefică pentru asta.

Anna, fica Văduvei Silvia, se împăcase cu obiceiurile maică-sii, dar ginerele, mai puțin răbdător, își lua uneori soacra peste picior. Făcea însă acest lucru atât de amuzant și cu atâta bunătate, că Silvia nu se supăra – era încă

LIBRIS | We know books

tânăr, naiv, nu înțelegea viața. La observația rezonabilă a ginerelui său că la treizeci și cinci de ani se poate prea bine înțelege câte ceva din viață, ea țâțâia condescendent: câte ceva, dar nu totul! Încărunțind timpuriu și pierzându-și frumusețea de odinioară, Văduva Silvia, în ciuda vârstei nu chiar atât de înaintate – cincizeci și doi de ani – se socotea bătrână și refuza blând, dar hotărât orice încercări ale celor apropiați de a o convinge de contrariul. Nașterea mult așteptatului nepot i-a întărit și mai tare convingerea că vremurile cele mai bune au rămas în trecut. Luându-și concediu pe termen nelimitat, a trecut cu bucurie și ușurare de la calculele contabile la binecuvântatele preocupări de bunică și s-a legat din prima zi de micuț cu acel devotament până la uitare de sine de care sunt capabili doar oamenii care au visat toată viața la o iubire nemăsurată – și care au primit-o în sfârșit.

Nesocotind sfaturile insistente ale medicilor din Voronej, Anna hotărâse să nască la Berd. „Numai la mama o să am liniște“, a replicat la toate argumentele lor. Soțul a susținut-o în hotărârea ei, dar compania la care lucra el îi solicita prezența permanentă, astfel că s-a putut alătura familiei abia către momentul nașterii. După ce a așteptat externarea din spital a soției și fiului său și s-a convins că totul e în ordine cu ei, a luat avionul înapoi spre Rusia. Anna avea de gând să se întoarcă acolo la începutul verii. Perspectiva de a petrece mai multe luni cu fiica și nepotul ei nou-născut îi umplea sufletul Văduvei Silvia de sentimentul unui vis împlinit. „Astvaț¹-djan, numai să nu socotești că e prea multă fericire pentru mine“, șoptea ea cu teamă când rămânea singură, înălțând mâinile spre cer și făcându-și repede cruce. Întotdeauna vorbea

---

1. Dumnezeu (arm.). (N. a.)

LIBRIS | We know books
cu Dumnezeu direct, convinsă că astfel îl deranjează mai puțin.

Apariția nepotului a schimbat-o pe Văduva Silvia, femeie tăcută și retrasă, făcând-o de nerecunoscut: a început deodată să aibă chef de comunicare și putea să petreacă mult timp în convorbiri telefonice, pe care le transforma invariabil în discuții despre copil. Deși nu era mare amatoare de magazine – de regulă se ducea acolo cu o listă întocmită cu grijă și, după ce-și lua tot ce avea nevoie în câteva minute, ieșea ușurată –, acum petrecea în ele ore întregi, alegând salopete, căciulițe și bluzițe drăgălașe, cu hipopotami și iepurași. După ce lua un braț întreg de haine, mai mergea o vreme de-a lungul rafturilor, înlocuind câte un lucrșor cu unul întocmai la fel, dar fără cusătură pe spate, iar apoi, cu sentimentul datoriei împlinite, ducea cumpărăturile acasă.

Sub imperiul sentimentelor s-a schimbat chiar și atitudinea Văduvei Silvia față de tradiții. Dacă înainte ele erau respectate cu oarecare lejeritate, acum acolo unde era vorba despre nou-născut ea le respecta cu o rigoare maniacală, mergând până la grotesc. De pildă, tradiția spunea că trebuie să ții sub salteluța micuțului un cuțit sau o foarfecă, pentru a speria duhurile rele. Văduva Silvia, chibzuind că nimic nu e prea mult, a pus la cele două capete ale pătuțului și una, și alta. Apoi, după ce s-a mai gândit un pic, a pus în al treilea colț un brici periculos rămas de la bunicu-său, după ce mai întâi l-a tocit cu o bucățică de piatră de râu și-a înfășurat într-o panglică lama ascuțită. Scotocind în cutia de cusut, a adăugat și niște andrele la arsenal. Așezându-le încrucișat în colțul liber al pătuțului, ea a acoperit această amuletă cu o păturică de lână împăturită, a pus deasupra salteluța, apoi un cearșaf și abia apoi a oftat ușurată.

LIBRIS | We know books

Tradiția recomanda ca în primele patruzeci de zile să ferești nou-născutul de străini, explicând asta prin faptul că la această vârstă e deosebit de sensibil la deochi. I s-a interzis să intre în casă până și lui ter¹ Matteos, care trecuse să felicite familia pentru noul ei membru și să-i aducă aminte că pruncul trebuie botezat în a opta zi. Văduva Silvia, după ce a schimbat câteva fraze politicoase cu preotul, i-a mulțumit pentru vizită și l-a condus cu hotărâre dincolo de prag, nepermițându-i să treacă mai departe de vestibul.

— Păi și cu botezul? a întrebat la despărțire ter Matteos, scuturându-și sutana prăfuită cu mâna plină de pistruii aurii care nu apucaseră să-i treacă după ultima vară.

— După ce-or trece patruzeci de zile, om vedea! a venit răspunsul fără drept de apel.

Ter Matteos nici măcar n-a ridicat o sprânceană când ușa de la intrare i s-a trântit nepoliticos în nas. Trecându-și degetele răsfirate prin barba care i se bucla fără speranță, el s-a îndreptat spre scara care ducea de pe veranda deschisă în curte, dar a încremenit pe treapta de sus și, spunându-și că e un prostănac uituc, s-a întors. Scoțând din buzunarul sutanei o jucărie moale – un măgăruș caraghios, cu ochii bulbucați, îmbrăcat într-un surtuc în dungi, a dat să intre în casă, dar apoi a dat din mână, s-a uitat în dreapta și-n stânga și, negăsind un loc mai potrivit, a lăsat jucărioara pe brațul sofalei vechi. După ce s-a asigurat că măgărușul stă bine, cuviosul părinte a început să coboare treptele alunecoase, ținându-se cu vârfurile degetelor de balustrada înghețată și fredonând încetișor refrenul unui cântec de dragoste. Ajungând pe

---

1. Preot, părinte (arm.). (N. tr.)

treapta cea mai de jos, și-a întrerupt cântatul cu un „hop-la!“ de îmbărbătare, și-a luat avânt și a sărit greoi în curte, contrariind un stol de vrăbii care stăteau pe marginea gardului. Tăcute, ele l-au privit cum se îndreaptă spre portiță, tot atingându-și cu degetele crucea care i se bălângănea la gât. „*Like last summer's rose I'm in love... love, love, love*“ – răsună basul lui plin și catifelat, acompaniat cu întârziere de stolul de păsări dezmeticite în sfârșit.

Măgărușul a stat foarte puțin pe verandă – ieșind să dea de mâncare la păsări, Silvia l-a zărit numaidecât. A oftat cu duioșie, dar nu l-a luat de acolo. S-a dus în coteț, s-a întors de acolo cu strachina goală, ținând sub braț o găinușă cu ceafa însângerată. Deunăzi, cocoșului îi fuseseră tăiate ghearele cu mare scandal, ca să nu le mai sfâșie aripile și spinările găinilor, iar el uite că se răzbunase, ticălosul. După ce a uns rana cu dezinfectant, Văduva Silvia a dus-o înapoi pe suferindă, l-a privit de sus pe chipșul cocoș care aterizase pe stinghia cea mai înaltă a cotețului, a rânjit, i-a smuls cu furie o pană aurie lungă și impertinentă din mijlocul cozii – ca avertisment, și, în țipetele lui indignate, a plecat spre casă, bombănind: „Să zici mersi că nu ți-am legat ciocul cu elastic!“

După ce s-a spălat cu grijă pe mâini, ea s-a întors pe verandă să ia măgărușul. L-a scos din ambalaj, l-a sucit pe toate părțile, i-a încheiat nasturii jilecii pufoase, l-a apăsat pe burtică, i-a ascultat delicatul „iha-iha“ și a dat din cap aprobator: de vreme ce Creatorul nu te-a menit să fii cântăreț de operă, nu-ți mai rămâne altceva de făcut, nefericitele, decât să ragi!

Ter Matteos a fost singurul locuitor al Berdului care a riscat să treacă pe la Văduva Silvia. Vecinii, neîndrăznind

să încalce „carantina“ de patruzeci de zile impusă de tradiție, s-au limitat la apeluri telefonice și felicitări scrise. La telefoane, ea răspundea cu un raport amănunțit despre pofta de mâncare, creșterea și alte asemenea succese ale pruncului care lua rapid în greutate, dar felicitările, după ce le parcurgea rapid cu privirea, le stivua într-o cutie de tablă, sub biscuiți, ca să le citească temeinic mai târziu, când o să aibă timp liber. Directorul fabricuței de conserve la care fusese contabilă vreme de un sfert de secol îi trimisese prin curier un plic sigilat. Văduva Silvia a găsit înăuntru o felicitare și trei bancnote de o sută de dolari nou-nouțe, cu o dungă albăstruie transparentă și portretul lui Benjamin Franklin, cu buzele strânse a îngrijorare. Președintele american îi amintea puternic de străbunica ei, răposată cu mult timp în urmă. Moartea ei devenise subiectul favorit de bârfă al orașului. Se întâmplase de Paști, când toată familia, inclusiv nenumărații nepoți și strănepoți, se adunase la masa de sărbătoare. Străbunica, o femeie cu mare frică de Dumnezeu și bine educată – nimeni nu auzise până atunci o vorbă urâtă din partea ei –, a scăpat solnița pe genunchi și a drăcuit zgomotos și cu sete. Râzând stânjenită, ea a rugat asistența să se prefacă a nu fi auzit nimic, și în timp ce rudele, ascunzându-și zâmbetele, îi dădeau asigurări prietenoase că așa a și fost, biata de ea și-a dat încetișor sufletul. După moarte străbunica și-a căpătat renumele de cea mai cuviincioasă locuitoare nu numai din Berd, ci din întreaga regiune – căci oamenii nu-și mai aminteau nici o altă împrejurare în care cineva să moară de rușine. Văduva Silvia n-o apucase în viață pe străbunică-sa și o știa doar din fotografia veche în care aceasta, exact ca președintele Franklin, cu chipul pe jumătate întors și buzele strânse,

privea afectat spre obiectiv cu ochi mari, rotunzi, ușor bulbucați. Mâna străbunicii se sprijinea pe umărul unui băiețel care zâmbea încordat, îmbrăcat în jiletcă, pantaloni scurți și ghetuțe cu botul tocit. Deasupra urechii stângi a băiețelului se răsucea o buclă caraghioasă, pe care-ți venea s-o netezești cu degetele, să nu-i strice înfățișarea aranjată cu atâta grijă. Băiețelul se numea Ovanes, era cel mai mic dintre cei șapte nepoți ai străbunicii și tatăl Văduvei Silvia. Că veni vorba, Silvia fusese botezată astfel în onoarea străbunicii. Numele, destul de neobișnuit pe aceste meleaguri, fusese propus de mama nou-născutei, care-l citise pe silabe pe un borcan cu dropsuri de mentă. Și, cu toate că la biserică, la botez, fetița primise un nume armenesc mai potrivit, s-a lipit de ea cel care suna atât de ciudat, amintind de glasul unui izvor de munte și de foșnetul frunzelor primăvara. Iar apoi, după două generații, acest nume îi fusese trecut strănepoatei.

Emoționată de darul generos, Văduva Silvia a telefonat la fabricuța de conserve și, străduindu-se să nu-și trădeze tulburarea, a mulțumit reținut. După ce a pus-o să promită că imediat după plecarea ficei sale o să se întoarcă la serviciu, șeful și-a luat rămas-bun. Silvia a lăsat două sute de dolari pentru mai târziu, dar o sută, schimbând-o la bancă pe drahme armeneste, a cheltuit-o pe diferite lucruri necesare: biberoane, suzete, scutece, talc, precum și alimentele recomandate pentru dieta unei mame care alăptează. Anna s-a supărat că mama ei își risipea banii, dar aceasta i-a tăiat-o hotărât: îmi face plăcere, fetițo. După ce a cutreierat prin toată casa în căutarea unui cotlon sigur (după reforma monetară, care-i mâncase toate economiile, Silvia nu mai avea încredere

LIBRIS | We know books

în bănci), ea a ascuns cele două sute de dolari rămase în volumul cinci din operele complete ale lui Cehov. Ce-i drept, înainte de a pune cartea la loc, și-a făcut prudent o însemnare într-un blocnotes, ca să nu răscolească mai târziu toate rafturile. Această însemnare arăta extrem de bizar, ba chiar ușor ilegal și, pesemne, dezlegarea ei nu i-ar fi venit în minte chiar oricărui specialist în coduri secrete. „Străbunica Silvia poate fi găsită în livada de vișini“, spunea ea.

„Carantina“ a fost încălcată numai pentru cuscri, care au venit din Idjevan să-și vadă nepotul. Uităndu-se la prunc cu gelozie și venerație, cuskra a anunțat pe dată cu mulțumire că e leit tatăl ei, așadar trebuie să fie botezat ca el, Bagdasar. Văduva Silvia a dat să protesteze că în zilele noastre nu se prea dau cu ușurință astfel de nume din Vechiul Testament, dar i-a luat-o înainte cuscrul. Răsucindu-și degetul arătător ridicat spre tavan într-un gest caracteristic de nedumerire, el a revărsat o cascadă de indignare asupra nevestii:

— Copilul ăsta are un buton de telecomandă în loc de nas! Ce Bagdasar mai e și ăsta?

— Da' ce, Bagdasar înseamnă „năsos“? s-a rățoit la el cuskra, scoasă din sărite.

— Firește, că doar sub nasul lui taică-tu se adăpostea de ploaie toată strada noastră!

— Păi și dacă pruncul n-are nasul mare, poate să-i zicem Varazdat? În onoarea bețivului de taică-tu?

— Femeie, tu știi ce vorbești? Îți repet a suta oară: nu era bețiv, pur și simplu prețuia rachiul! Și, oricum, nu ți-e milă de nepot? Ce Bagdasar, ce Varazdat? Copilul trebuie să poarte un nume modern. Important e să fie sonor și iute, ca o săgeată țâșnită din arc.

— Iute?! Atunci ziceți-i direct Ghepard. Ce să ne mai ascundem după prostii? a izbucnit Văduva Silvia, iritată că nu-i ceruse nimeni părerea.

Dându-și seama de greșală, cuscrii s-au grăbit să se sfătuiască cu ea. În cele din urmă, după scurte și aproape sângeroase deliberări, s-a hotărât cu înțelepciune ca dreptul de a alege numele să le fie lăsat părinților. Aceștia, după ce au promis să se gândească la un nume care să-i mulțumească pe toți, i-au trimis pe bătrâni în colțurile ringului. Cu alegerea nu s-au grăbit însă, drept urmare pruncul a rămas nenumit și în a doua săptămână de viață. Tradiția nu vedea nimic necuvenit în asta, așa că nici Văduva Silvia nu și-a făcut griji. O să se gândească, doar nu pleacă nicăieri. Dar certificatul de naștere trebuia să fie scos.

Cel mai sever obicei interzicea ca în primele zece săptămâni copilul să fie scos la plimbare, tot ca să fie ferit de atenția nedorită a celor din jur. Dar era un început de decembrie minunat, și ar fi fost păcat să-l lipsească pe copil de posibilitatea de a respira aerul geros, curat. Storcându-și creierii, Văduva Silvia a găsit o ieșire: a cusut deasupra căruciorului o perdeluță suplimentară, croită chiar de ea dintr-o bucată de tul, cu un volan dublu, pentru a fi cu adevărat de nepătruns. O persoană avizată avea să ghicească pe dată că nu trebuie să se uite după perdeluță, dar una neavizată ar fi putut cu ușurință s-o dea la o parte! Anna, care se străduia să nu-și contrazică niciodată mama, s-a interesat cu precauție de ce era nevoie de atâtea complicații, dacă la început putea să se plimbe fără să iasă din granițele curții. Văduva Silvia a săgetat-o cu privirea, a tăcut o vreme, a oftat prelung, și-a ridicat spre fiica ei ochii căprui stropiți cu cenușiu,